Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Närings-, trafik- och miljöcentralen
Centre for Economic Development, Transport and the Environment

Eri viranomaisten toimivalta vesihuoltolain valvonnassa

Pirkanmaan ELY-keskus, Mikko Keränen

22.10.2019

Lähtökohta

- Vesihuoltolaki 4 § *Viranomaiset*, 2. mom.:
  - ”Tämän lain mukaisia valvontaviranomaisia ovat toimialoillaan **elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus** sekä **kunnan terveydensuojeluviranomainen** ja **kunnan ympäristönsuojeluviranomainen**.
  - **Kuluttaja-asiamies** valvoo 5 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta.” (Luku 5=*Sopimukset vesihuollosta ja huleveden viemäröinnistä*)

Lähtökohta

- MMM:n Vesihuoltolakiopas 2015: ”Laissa ei ole tarkemmin yksilöity näiden viranomaisten valvontatehtäviä, joten niiden **valvonta on yleistä pohjautuen kunkin viranomaisen lakisääteiseen toimivaltaan**. Kaikki valvontaviranomaiset valvovat toimialallaan sekä kuntien että laitosten toimintaa. Kaikki valvontaviranomaiset voivat myös käyttää vesihuoltolaitoksiin ja kiinteistön omistajiin ja haltijoihin kohdistuvia pakkokeinoja, mutta kuntaan kohdistuvan kiellon tai määräyksen voi antaa vain elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (VHL 29 §:n 2 mom.). ”

-> Tilanne on ollut epäselvä, valvominen ”toimialoillaan” on jäänyt käytännössä epäselväksi.

Vesihuoltolain valvonta ELY-keskuksissa

- MMM ja ELY:t ovat kehittämässä ELY-keskusten toimintaa vesihuoltolain valvonnan osalta.
- Vesihuoltolain valvonta tulee jatkossa korostumaan ELY-keskusten vesihuoltotehtävissä.

-> Mitä pitäisi valvoa, miten valvontaa tehdään, mitä voidaan lain perusteella valvoa?

- ELY:n valvontatehtävien kehittämiseen liittyen MMM:n lainsäädäntöneuvos Pekka Kemppainen on selvittänyt vesihuoltolain valvontatoimivalta-asioita
- Laadittu lakianalyysi on käyty läpi Kuntaliiton ja Vesi- ja viemärilaitosyhdistyksen (VVY) kanssa – ei eroavia näkemyksiä

Valvontatoimivallan määräytymisen perusteet (1/4)

- VHL:n tietyn velvoitteen tai kiellon noudattamista valvoo luetelluista viranomaisista se, jonka toimialaan kuuluu ratkaista tai muuten käsitellä säännöksen soveltamisalaan kuuluvia asioita.

…mutta…

- Valvontatoimivaltaa ei kuitenkaan pysty tyhjentävästi määrittelemään viranomaisten lakisääteisten toimialojen ja tehtävien perusteella.

Lainsäädännön yleinen lähtökohta: jos muuta ei ole säädetty, **viranomainen huolehtii omien päätöstensä toimeenpanosta eli valvoo omien päätöstensä noudattamista**.

Valvontatoimivallan määräytymisen perusteet (2/4)

VHL sisältää sekä julkisoikeudellisia säännöksiä että yksityisoikeudellisia säännöksiä.

- VHL:n valvontaviranomaiset **valvovat** lain julkisoikeudellisten säännösten noudattamista.
- VHL:n valvontaviranomaiset, kuten viranomaiset yleensäkään, **eivät valvo** yksityisoikeudellisten säännösten noudattamista.

  VHL:n valvontaviranomaiset eivät siksi valvo säännöksiä, jotka koskevat välittömästi tai pelkästään vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan oikeuksia ja velvollisuuksia suhteessa toisiinsa.

Valvontatoimivallan määräytymisen perusteet (3/4)

Em. perusteilla VHL:n julkisoikeudellisten säännösten valvonnassa toimivalta jakautuu seuraavasti:

- **ELY:** Niiden säännösten noudattamisen valvonta, joissa laitokselle on säädetty jokin velvoite suhteessa ELY-keskukseen. Lisäksi ELY:t valvovat kunnalle säädettyjen velvoitteiden noudattamista.
- **Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen:** Niiden päätösten toimeenpano eli noudattamisen valvonta, joissa ymp.suojeluviranomaisella on VHL:n mukaan ratkaisuvalta. Lisäksi voi olla kunnan hallintosäännön mukaan toimivaltaa valvoa kunnan tekemien päätösten toimeenpanoa.
- **Kunnan terveydensuojeluviranomainen:** Vain talousveden laaduntarkkailuasiat.

Valvontatoimivallan määräytymisen perusteet (4/4)

- Niissä VHL:n julkisoikeudellisissa säännöksissä, jotka eivät kuulu kumpaankaan em. ryhmään, ELY-keskuksella ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on säännöksen noudattamisen valvonnassa **rinnakkainen toimivalta**.
- Tällöin kummallakin viranomaisella on itsenäinen ja toisistaan riippumaton valta ratkaista asia.
  -> **asioista tarpeen sopia** ristiriitaisten päätösten ja päällekkäisen työn välttämiseksi

Muita päätelmiä valvontatoimivallasta (1/2)

- Kun kunta hyväksyy vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen, vh-laitokselle ja kiinteistönomistajille syntyy VHL:n mukaan oikeuksia ja velvoitteita, joilla vesihuoltopalveluiden saatavuus pyritään turvaamaan.
- Jotta kunta täyttäisi VHL 6.2 §:n mukaisen järjestämisvelvollisuutensa, **kunnan on** paitsi hyväksyttävä laitokselle toiminta-alue lain mukaisesti, myös **pistettävä toiminta-aluepäätös tehokkaasti täytäntöön**.
- Kunnan pitää siksi toimivaltansa rajoissa valvoa, että vh-laitos ja kiinteistönomistajat noudattavat niille VHL:n mukaan kuuluvia, toiminta-aluepäätökseen perustuvia velvoitteitaan.

Muita päätelmiä valvontatoimivallasta (2/2)

- ELY-keskuksen toimivaltaan ei varsinaisesti kuulu valvoa, että laitos ja kiinteistönomistajat noudattavat toiminta-aluepäätöstä, mutta koska toiminta-aluepäätöksen täytäntöönpano on oleellinen osa järjestämisvelvollisuutta, **ELY-keskuksella on peruste vaatia kuntaa toimivaltansa rajoissa valvomaan, että laitos ja kiinteistönomistajat täyttävät toiminta-aluepäätökseen perustuvat velvoitteensa**.
- Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on VHL:n mukaista toimivaltaa vain kahden pykälän valvonnassa: 14 § ja 15 §, eli ”vesihuoltolaitoksen velvollisuus huolehtia talousveden laadusta” sekä ”vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus”. -> Nämä velvoitteet löytyy pääosin myös terveydensuojelulaista.

ELY-keskuksen valvontatoimivalta (VHL)

- 5 § Vesihuollon yleinen kehittäminen
- 6 § Vesihuollon järjestäminen (2 mom.)
- 7 § Vesihuoltolaitosten toiminta-alueet
- 8 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen (2 mom., toiminta-alueen hyväksymiskriteerien täyttyminen; valvonta toiminta-aluepäätöksen kuulemis- ja muutoksenhakuvaiheessa)
- 8 a § Vesihuollon turvaaminen toiminta-aluetta supistettaessa
- 15 b § Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen
- 18 § Maksujen yleiset perusteet (1 mom., osana kunnan järjestämisvelvollisuuden valvontaa)
- 19 § Maksut (1 mom., osana kunnan järjestämisvelvollisuuden valvontaa)
- 20 d § Vesihuollon tietojärjestelmä

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatoimivalta (VHL)

- 8 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen (2 mom., toiminta-alueen hyväksymiskriteerien täyttyminen; valvonta toiminta-aluepäätöksen kuulemis- ja muutoksenhakuvaiheessa)
- 9 § Vesihuollosta huolehtiminen
- 10 § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon
- 11 § Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen
- 17 a § Huleveden viemäröinnin järjestäminen
- 17 b § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäriin
- 17 c § Hulevesiviemäriin liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen
- 18 § Maksujen yleiset perusteet (1 mom., osana kunnan toiminta-aluepäätöksen täytäntöönpanoa; voi olla myös kunnan määräämä muu viranomainen)
- 19 § Maksut (1 mom., osana kunnan toiminta-aluepäätöksen täytäntöönpanoa; voi olla myös kunnan määräämä muu viranomainen)

ELY:n ja ymp.suojeluviranomaisen rinnakkainen valvontatoimivalta (VHL)

- 15 § Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus
- 15 a § Vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaaminen häiriötilanteissa
- 16 § Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus (2 momentti)
- 17 § Asiakkaan kiinteistön käyttö
- 20 c § Tilinpäätöstietojen, toimintakertomuksen, toimitusehtojen ja tunnuslukujen julkistaminen

VHL:n valvontaviranomaisten valvontatoimivaltaan eivät kuulu:

- 12 § Liittämiskohdat
- 13 § Vesihuoltolaitteistojen suunnittelu, rakentaminen, kunnossapito ja käyttö
- 16 § Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus (1 mom.)
- 19 a § Korvaus yleisten alueiden huleveden viemäröinnistä
- 20 § Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa
- 20 a § Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus
- 20 b § Tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastaminen
- 5 luku (21-24 §) Sopimukset vesihuollosta ja huleveden viemäröinnistä
  (Mutta kuluttaja-asiamies valvoo sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta)
- 6 luku (25-28 §) Keskeytys ja virhe